

היום שאחרי - 1

משפחה כהן מתגוררת ברמת-גן מזה שנים רבות – אבי וריקי כהן נולדו לפני כ- 50 שנים בקיבוץ נתיב-העמק, הוריה של ריקי, מבוגרים בני 75, עדין מתגוררים בקיבוץ מיום הייסודה. לזוג 3 ילדים כשהצעיר שביהם השתחרר זה מכבר מזה". אחת מהבעיות הקשות איתן התמודד הזוג כהן בעת עזיבת הקיבוץ הייתה בעית הדירות. תקן שזו הסיבה שחלק ניכר מבני כתותם, שעזבו את הקיבוץ, ירד מארץ כבר אז. לבני הזוג הצעיר שיחק המזל – הוריה של ריקי שקיבלו בשנות ה- 60 פיצויים מוגרמניים, שמרו על כך בסוד כמוס ולא מסרו את כספי הפיזויים לגזבר הקיבוץ כנדרש.ليلות של יכוחים בתריסים מוגפים, התלבטויות ויסורים מצפון הסתיימו בהעדפת עתיד הילדים על פני עתיד גזברות הקיבוץ...

הזוג הצעיר רכש דירת 3 חדרים בקומת הקרקע ברחוב מרכז' ברמת-גן כאשר יתרת התשלומים מוננה במשכנתה מעיה. זוג חברים, גם הם עוזבי קיבוץ, שהתגוררו באאותה עת בעיר פיניקס שבאריזונה, כתבו להם שבחמיה הדירה בקומת הקרקע ברמת-גן ניתן לרכוש ולה נאה בערים...

כאשר הבן הצעיר ארד היה בן 12, סגירה משפחת כהן את המרפסת העורפית שהפכה לחדר עברו הנער. 5 שנים נמשכו המשפטים בעקבות תביעה שהוגשה ע"י עיריית רמת-גן נגד סגירת המרפסת של ארד. אחד השכנים הלשין... צו ההריסה לא בוצע עד עצם היום זהה בזכות שתדלנותו הברוכה של מר זינגר – שכן הידעו בקשריו במחלקת ההנדסה בעירייה. מר זינגר, מאכער ידוע בעיריית רמת-גן, שיכירונו המופלג בפתרון בעיות בניה בלתי פתירות... היה לפרנסתו.

לפני מספר חודשים נפתח עידן חדש בתחום הבניה בישראל. ענף הבניה והקרונות שינה פניו ללא היכר. אף עמדוים של ספרי חוק הכללים של מגבלות שירירותיות צומצמו למספר קטן של חוקים ותקנות. המדינה והעירייה לא מעורבים בבניה ורוב הקרקעעות בישראל הופרטו. מחלוקת מהנדס עיריית רמת-גן הצטמצמה ממשות בעקבות 15 איש – פשוט אין בהם צורך לאור החוקיקה החדשה. שמורות עקרניות גורסות כי המאכער לשעבר, זינגר, שפרש מחוסר תעסוקה, מקדים את זמנו לכתיבת ספר זיכרונות על חייו בין פקיד העירייה. על פי החוק החדש, סגירת מרפסת היא עניין בין דירי הבניין לבין עצמם – אם תקון הבית המשותף אפשר, או לחלופין אין מוגבלה על כך בתוכנית הרובע (ראה פרק א' לא בונים עיר).

זה עתה הסתיימה סלילת רשת כבישים ארצית חדשה הכוללת כבישי אורך, ורחוב, ומערכת כבישים במנזרות שמקשרות את כל ערי גוש דן רבת מונטניה ועד ראל"צ, מפתח-תקווה ועד תל-אביב. פקקי התנועה הם נחלת העבר, מיליארדי הדולרים שהושקעו בתשתיות התחבורה מקרים בסכום שגויים מהפרטת קרקעות המדינה וכסף שנחסך בתוצאה מbijtol משרד השיכון, משרד התשתיות ומשרד החקלאות כולל הסובסידיות לדירות, לחקלאות ולמים.

מחירים הקרקעעות בישראל צנחו כבר לפני מספר שנים עם הפרטת קרקעות מינהל מקרקעי ישראל וסיגרתו. מיד לאחר ההפרטה, למורות צנחת המחרים, נשמר פער גדול בין מחיר הקרקעעות הנמוך לגוש דן לבין מחיר הקרקעעות האפס' באזורי מרווחקים יותר. עם השלמת רשת הכבישים והרכבות, הוצטמצם הפער – המחרים בגוש דן צנחו פעמי נספה, אך מחירי הקרקעעות בפריפריה עלו במקצת וזאת כתוצאה מההגניות הקללה לאזורי "המרוחקים". זמן הנסעה הצעטמצם ל- 1/3 משך הנסעה הקודם בזכותה נוספת הכבישים והמחלפים. נסעה ממרכז חיפה לגיל המערבי נמשכת כ- 25 דקות, במקום לעלה משעה בשנים עברו. אין כל בעיה לגור בגליל ולעבד בחיפה. הבדיקה למגורים בגליל גבר על חשבון הביקוש בחיפה ובמפרץ ומהירות הדירות התאזרנו בהתאם.

מי רב, ביום הבכורה, נושא מזה שנתיים לאריך מתקנת, המועסק ע"י חברת הי-טק בחיפה. הזוג הצעיר ותינוקם המתגוררו עוד לפני הנישואין בדירה שכורה באור-עקיבא שליד קיסריה. השיקול העיקרי למגורים באור-עקיבא היה שכיר הדירה המגוחך ששילמו כ- 4000 למדוע לדוחת? מדרון – ביריה ובנה חמאתה ברכושה ב- 60 שבדים ובחזון

העבודה, בינויים אריק, לרכיבת קרקע בגליל התחתון לצורך הקמת יישוב פרטיזן חדש – משימה בירוקרטית בלתי אפשרית רק לפני עשור. הקבוצה רכשה כ- 250 דונם צפונית מזרחית לשפרעם. חלק קטן מהקרקע היה בעלות הגערין היוזם של הקבוצה – מספר משפחות שרכשו את הקרקע במכירה פומבית ממנהל מקרקעין ישראל 8 שנים קודם לכן, לפני שזה פורק. חלק אחר נרכש מאחד הקיבוצים לשעבר ששינה פניו לכפר ורוב האדמה נקנתה משפחה ערבית- נוצרית.

היישוב נמצא בהiliary תכנון מתקדמים – תכנון שהוזמן אצל ארכיטקט חיפה עיר ארכיטקט. השיקול לבחור ארכיטקט עיר היה עלות התכנון הנמוכה. שם היישוב טרם סוכם סופית, אך נחתמו כבר הסכמים עם יצרן חשמל פרטי להקמת תחנת כוח בהספק של 5 מגהוואט עם אפשרות להרחבה – התחנה תופעל בגז. מים לשוב תפוקה פרטיזת חדשנית של פורשי חברת מקורות. מחיר המים עומד על כ- 25 סנט למ"ק. כ- 20 יצרי חשמל וכ- 4 ספקים מים התחרו על הזכות לשופק שירותים חיוניים אלה ליישוב החדש. מזוז בוטל המונופול של חברת החשמל וחברת מקורות החריפה התחרו ויירדו מחייב החשמל והמים. ביטול המחיר האחד למים בישראל, יחד עם הפרטת משק המים, הורידו את מחיר המים בצפון הארץ ויקרו את מחיר המים בדורמה.

בהiliary הקמת היישוב לא נזקקה הקבוצה אפילו לפגישה אחת עם פקיד ממשלתי ולא היה צורך אפילו בהגשת טופס אחד. מירב ואrik מתכוונים לבנות בית קטון צמוד לקרקע של 80 מ"ר על שטח קרקע מדיה של דונם נטו. הבית יורחב בעתיד עם גידול המשפחה.

מחירים הקרקעות בישראל נמוכים מאוד מאז הופרטו הקרקעות ובוטלו האגבלות הבניה וויאוגי הקרקע (לחקלאות, בניה ותעשה). המגרש עליה כ- \$15,000 כולל החזאות הנלוות. עלויות הבניה צנחו ב- 5 השנים האחרונות, עם ביטול המכס על חומר בנייה מיובאים, וביטול הצורך באישורי הרשות המקומית. מיסים וגירות הבניה למיניהם שנהגו בעבר לשלם נשכחו זה מכבר. עלות בניית הבית הקטן לא תחרוג מ- \$32,000 (כ- \$ 400 למ"ר). עלויות הפיתוח כוללות בעיקר סלילת דרכי בתוך היישוב כי פיתוח תשתיות החשמל, המים והביוב מתבצע על חשבון החברות שספקות את התשתיות תמורה הסכם הספקה ל- 12 שנה. חלק מומן באשראי, ע"י הלואאה של חברות התשתיות זמן ארוך. מירב מעריצה שהשאкупותם הכספיות לא תחרוג מ- 60,000 דולר כולל הרווח – סכום שככל זוג צער עובד יכול לגייס בכספי, חלקו במשכנתא. שכר העבודה הריאלי, במונחי כוח-קניה כמעט וhocpal בשער האחורי מאז תחילת העידן החדש.

החליטו להצטרף לקבוצה המקימה יישוב חדש לא הייתה קלה. סבא וסבתא, יואל וחנה, המתגוררים בקיבוץ נתיב-העמק הסמור למגדל-העמק הפסיקו בזוג הצעיר להצטרף לנתי-העמק שכבר מזמן חදל להיות קיבוץ. יואל וחנה, זוג מבוגר ממי"ס"ד" הקיבוץ, גרים בדירה קיבוץ טיפוסית צנווה בת 2 חדרים. דירה זו – 6 דונם גינה שביב לה. כאשר הקיבוץ פורק וחදל להיות יישוב שיתופי קיבלה כל משפחה, בין 120 המשפחות שאכלסו את הקיבוץ, חלקה של כ- 6 דונם סבב ביתה. בנוסף קיבלו יואל וחנה, 20 מניות בחברת המdale"ן שבבעלותה חדר האוכל לשעבר, בריכת השחייה, המכבסה, משרד הקיבוץ, מבנה בית ההבראה הישן, אולם בית-העם ששימש להציגות וכנסים וכן כ- 10,000 מ"ר מבנים אחרים ששימשו בעבר, בין היתר, כלאי תרגולות. מבנים אלה הושכו ומניבים שכר דירה נאה. חדר האוכל ובית ההבראה הישן, אולם בית-העם ששימש לחברת אלקטרוניקה והיתר לשוכרים אחרים. חברת המdale"ן מנוהלת בהצלחה ע"י יוסקה נבו מזכיר המשק לשעבר. סבא יואל טוען ש"סוף סוף יוסקה, לראשו בח'יו, "עשה משהו מעיל"..."

שרגא, הרפטן לשעבר, רכש את הרפת מכל החברים בסיווע ובמימון שקיבל מאחיו בארא"ב. מאז הוכפלה הרפת וריח הקיבוץ לשעבר נשאר באוויר... סבתא חנה טעונה ששרגא ממשיך לקנות רפתות בכל העמק. סבא יואל, עבד שנים במפעל הגומי של הקיבוץ שייצר מוצרי שנרכשו בעיקר ע"י משרד הביטחון. עד היום סבא יואל טוען, שרך בזכותו הקשרים של גזבר הקיבוץ, פליקס זלצמן, הצליח הקיבוץ לדוחוף את "הגומי דראעך זהה", בלשונו הציורית, לצבא. סבתא חנה מתעקשת "בעפעם המאה" לדבריה ש"מישחו בצבא עשה טוביה לקיבוץ עם הגומי זהה"..." מכל מקום, עם הנגdot הרפורמות במערכת הביטחון, הסתבר פתאום שאפשר להסתדר בלי הגומי של קיבוץ נתיב-העמק והמפעל קרס תוך שבוע. את התנורים והמכבשים רכש סוחר בראלים מיפו. כך נותר הקיבוץ בלבד "מפעל חייו" – סבא יואל מוסיף: "ברוח דיין אמרת..."

לסבא וסבתא יש גם מניות ב- 2 מפעלים לשימורים וארים שהיו בעבר בעלות מסוימת היוצרים בחברה. ועוד הוי 4 מפעלים אזרחיים אר באה לשוויה מהם היבנה זרעת גיאום

המפעלים מנהליים ע"י מנכ"ל מקצועי. הזוג החליט למוכר את מנויותיו במפעלים ולהעניק את התמורה לילדיים כדי שיקנו "דירה נורמלית", לדבריהם. כ- 5,000 דזונם פלהה שהו בבעלות הקיבוץ נמכרו לפני 6 שנים למשקיע פרטי והתמורה יועדה להחזיר חובות הקיבוץ לשעבר. המשקיע תכנן לבנות וילות על הקרקע, הוואיל וכל איסורי הבניה על קרקע חקלאית בוטלו ורכש את הקרקע במחיר גבוה יחסית מהחברים במשק (למטרות "ספקולציה"...). משה השتبש בחישובי של המשקיע – מזה שנתיים צומחים שוב גידולים חקלאיים על האדמות.

הأشكיע פשוט לא לרך בחשבון שאין יותר מחסור בקרקעות לבניה בישראל וכי רשותה ויליה יפה מעדי' את הגליל על פני העמק החם. מסתבר שאפשר להרוויח גם מחקלאות עיליה. בעמק יזרעאל די גשם, ואם צריך השקיה – המים זולים מאשר במרכז הארץ, מאז שבוטל מחיר המים האחיד.

מהה כ- 15 שנה היה נושא הדיון העיקרי בקיבוץ – הפנסיה של החברים. עם החובות הסתדרו אף שהוא, גומי מכורו לצבע, תנובה קנתה את החלב במחיר מצחיק, אף את העודפים הננסתרים קנה "עברית החלב" ממושב בית צור הסמור במחיר גבוה ובמזהם... אבל מה עושים עם עתידי המבוגרים והקשישים, מהם יחיו? הקיבוץ מזדקן, הצעירים עוזבים ועוד מתי הצבא יקנה גומי? בכל מפעל בעיר מפרשים לך פנסיה – בקיבוץ, אפילו לביטוח לאומי, בקושי שילמו... החבריה האמינה שהכל יסתדר...

שלוש שנים אחריו פריצת העידן החדש, אפילו סבא יואל הספקן, התחליל לשחרור קללות רשות שזכר מבית אבא, כל פעם שהשם מרקס או לנין עלה. יואל וחנה הם היום בעלי רכוש שמניב שכר דירה נאה. בಗינטם הגדולה הם ממשיכים לגדל ירקות לשימוש עצמי. אין להם צורך ברכב רפואי, יש ברוחם, שרות מיניבוסים רפואי שמשיע עד חיפה, טבריה וננהריה וגם רכבת העמק הפרטית שוב מתגלגת. סבא יואל חישב ומצא שגם ירצו לעبور לבית דירות מוגן לקשישים בננהריה, יוכל למוכר את נחלתם בקיבוץ, ויישאר הרבה עדיף. דיבידנדים מחברת הנדל"ן ימשיכו לקבל, תחליף לפנסיה.

היום כבר מותר לגלות –שמו של "עברית החלב" האזרוי ממושב בית צור הוא עובדיה חסום. משך שנים התמחה עובדיה ברכישת "חלב שחור" משקי העמק – חלב שיוצר מעבר למכתשות של תנובה. כל רפת חיותה עתה בעבר החשוך למוכר את החלב לתנובה במחיר קבוע. מי שייצר עודפי חלב קיביל מחיר נמוך עבור העודפים. עובדיה הציע לרופתנים מחיר גבוה עבור עודפי החלב ומוכר את החלב ליצרני גבינה רפואיים שגם הם קצז במנופול של תנובה. עובדיה נזכר, לא בנוטליגיה, בלבדות חשוכי הירוח בהם היה "مبرיח" חלב בכבישי העמק. כדי "להבריח" חלב ציריך יצירתיות. מוח קודח ושעות עבודה רבות הושקעו בבניית מיכלי אחסון מוסווים על גבי טנדרים תמיימים. לפחותים היה ציריך להביא "מתנות בחגיגים" לפקיד מסויים כדי שייעלים עין... עובדיה מעולם לא הבין מדוע מקרים אותו להיות עברין: שרוטוי נחוצים הן לרופתן וגם ליצרך הגביונות... אף באמצעות תקועים תנובה, פקידים והחוק השרירותי המגן עליהם.

כיום, לאחר ביטול המונופולים – מועצות הייצור החקלאיות ומועצת החלב הם נחלה העבר. כל רופtan יכול למוכר חלב באופן חופשי וכל יצרן מוציא חלב רוכש חומר גלם הינו שכדי. עובדיה חסום בע"מ היא חברת הפצה סיטונאית של חלב גומי, חברה אחת מינן רבות. החלב מובל בתנאים הגיינים, במילויים סטראיליוט. עילות הפצת החלב עלתה פלאים – מילilit אחת מחליפה 15 הובילות בטנדרים מחרתתיים. ה策ן הוא שמרוחית מהתחרות וירידת העליות.

"קיבוץ נתיב העמק" לשעבר נקרא היום פשוט "נתיב-העמק". 120 המשפחות ההיסטוריות, עדין מוכרות לקרקעות לכל המעוני לבנות בית. כיום מונה היישוב כ- 600 משפחות. האופי הכספי נשמר ברכות ריח הרפת של שרגא והאדמות החקלאיות סביבה. היישוב מונהל ע"י ועד מתנדב נבחר. הוועד מעסיק מזKir במשרה מלאה ופיקידה בחצי משרה. לפי חוק הרשות המקומית החדש אין חובה להשתתף לרשות מוניציפלית או מועצה אזורית כלשהי. מיסי הוועד המקומי נמכרים ביוטר ואך אחד לא חשב בחסרונו של "ראש עיר" או "מועצה עיר". קבלן רפואי מפנה את האשפה, קבלן תחזקה דואג לכל היתר לפי הצורך. החיים פשוטים והסביר הירק היה לנחלת העבר.